

ՍԻՐԱԾ ՍԻՐԱԾԻ ԶԵՆ ՏԱՐ

ՈՒՐ ՆԷՃԻՊ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՆՈՐԷՆ ԳԻՒՂ

Լուսնակին հետ գիւղ մըտաւ: —

Իրեն նըման յոգնած էր

Արաք նըժոյգը սեւուկ: Երբուններէն, գաւակէն
Քրտինքը յորդ կը փրփրէր ու կը լըսար խաւ ամ խաւ՝
Ականջներէն սըրաշարժ մինչեւ սմբակը ազնիւ,
Համբու փռչին ու խայթերն՝ ըստացուած չար բոռերէն:

Մըտաւ պարտէզն առաջին: —

Ամայութիւնն էր հոն տէր,

Լըռութիւնը՝ պահապան: Ուր ամառն էր կալ զարկեր:
Հագար ծառեր՝ բեռին տակ պըտուղներուն նորահաս՝
— Ինչպէս յըղի կիներուն նագանքն արդար, բեղմնաւոր —
Կը գոցէին իր անցքը, ոստիկներու բաղեղով:

Կէսօրն՝ իջաւ նըժոյգէն: —

Լըկամն առաւ. համբորդի

Քակեց ընդփոյթ խուրջինն իր: Երեք անգամ համբուրեց
Բարձրը նակատը ձիուն, ուր՝ մահիկին պէս ծագող՝
Ճերմակ մ՝ — յատկանիշ ազնւութեան ու վարքի —
Սեւին մէջէն կը լուսնար:

«Դաւա՛ր մընաս, ի՛մ ընկեր,

Հանգստանա՛մ մինչեւ այգ:» մըրմնջեց քաց աչքերով:
Յետոյ գամեց ցիցն երկաթ, — որուն օղին երկաթէ՝
Պախուցն ամուր կապուած էր — որ ձին ազատ արածի:
Փըռեց կըտոր մը կապերտ ափն առուակին աղուահունչ,
Ուր նայեաղներ հոյլ առ հոյլ՝ հեքեաքանուշ գրգանքով,
Ամէն գիշեր լուսնին տակ, կուգան լոգնալ ու դիտել՝
Հայելիին մէջ չուրին՝ մերկութիւննին դիցագեղ.
Ու մերթ իրենց ծիծաղէն կամ ոսկեյեռ քասերուն
Զըւարթ զըւարթ շառաչէն ծառաստանին բնացող
Թռչունները խըռոված՝ սարսափաւար կ'արթննան...:
Յոգնութիւնը կոպերուն վըրան փըռեց քուն հեշտին...:

ԵՐԱՆՔ ԹԷ ԱՆՅԵԱԼ ...

Նեհիպ տեսաւ երազն այս : —

Բարտիներուն հետ գիւղին՝

Մըցող հասակն իր՝ ամէն տիւանդորի պահերուն,
Կը տանէր ձիգ քովն ի վեր մարգարտահոս աղբիւրին :
Ուրկէ լեցնել կուգային հինաշաքոր մատներով,
Լաշակներու տակ մետաքս վառող հարսեր նորապսակ,
Ու աղջիկներ՝ նուռի գոյն ոտնամանով լըքածոպ .
Միծաղելէն լիաքոֆ, կատակելով համարձակ,
Կուժերն իրենց՝ թըրծըւած բընիկ հողէ վարդագոյն :

Նեհիպ՝ պահուած մերձակայ մացառութիւն մէջ՝

աչքով

Կը հետեւէր քեքեւտն եղնիկներու այդ հոյիին .
Առանց մօտի կրնալու : —

Անոնց մէջ էր, անոնց հետ՝

Իր սիրական Տիւարան . — Կաֆա՛ւ՝ որուն փափկանուրբ
Տոտիկներուն ժիր ֆէլքը սիրով խոցուած իր կուրծքէն
Հարի՛ւր անգամ կը ցանկար . . . Որուն սեփ-սեւ աչքերէն
Ժըպիտի մը ֆերքուածը կամ վառ բոցը նայուածքի՝
Իրեն կ'արժէր բիր ֆերքուած : Իրեն համար

— հատացէ՛ք —

Անոր հասակն ու մազեր, անոր ձեւերն ու մարմին .
Շըքեղ էին աւելի քան քառեակ մը խայեամէն . . . :

. . . Այն իրիկուն Տիւարան աղբիւրին մօտ յամեցաւ,
Անտարակոյս ջուրին մէջ դէմքն իր դիտած մէկ պահուն
Մոռնալով քէ խնդալէն բնկերները հեռացան,
Կըսմըքելով իրարու բազուկները եւ ուտեր . . .
Ու ինք՝ Նեհիպ, սիրուն ամուր բռնած՝ իջաւ աղբերակ,
Թոքովելու իր սիրտը փարքամ կոյսին տոհմակից,
Ու երազն իր պատմելու . . .

«Քառսուն անժոյժ հուրիներ՝

Դըրախտագեղ պարտէզի մը մէջ՝ ինձի խըմցուցին
Հուր քաժակին մըրուրը՝ քամուած հազար բոյսերէ . . .
Քառսուն կոյր գուսաններ՝ ամէնքն արաք ու պարսիկ՝
Տըւին ինձ սագ մը երեք գոյգ քելերով, նըւագուած
Իրենց նարտար մատներուն մոզութեան տակ՝

յորդաճայն,

Վարդահեղեղ Շիրազի սոխակներուն ի նըւէր . . . :

«Կախուած գըտայ սազն ոտտուն՝ գըլտուս վերել,
դեղձիէն,

Որ իմ տարիքս ունի, հիմա, դալար, պըտղաւէտ . . .
Առտուն՝ գըտայ պատկերըդ ալքերուն մէջ իմ մտքիս .

Իբրեւ մաս մը անբաժան՝ մըտածումի՛ս, շարժումի՛ս...

«Սիրտըս ահա՛ սիրոյդ նըւէր ես բերի,
Մէկ նայուածով նէնիպ դարձաւ քեզ գերի.
Թող շրթքներդ ըսեն մէ՛կ բառ, ո՛վ փերի,
Մէկ ժէպիտով նէնիպ դարձաւ քեզ գերի...»

«Սագըս կախեմ սեւ քելերէն մագերուդ,
Սիրող հոգիս չի դիմանար նագերուդ,
Ըսէ՛ մէ՛կ բառ, լըսե՛մ երգը խագերուդ,
Լեզուդ ըրաւ հէ՛ք նէնիպը քեզ գերի...»

«Հօրըդ տան մէջ մըշակ ըլլամ քեզ համար,
Ճամբուդ վըրայ ըլլամ ուռի մը դալար,
Գլխուդ վերեւ կապեմ շուֆի վարդ կամար,
Սեմիդ առջեւ ըլլամ ծառայ ու գերի...»

«Սէրէդ գինով՝ դարձայ երգիչ, սաղանդար,
Կորուսի բուն, եւ հանգիստն է ինձ օտար,
Սէրիս, հուրփիս կէսը Աստուած քեզի տար
Որ գիտնայի՛ր վիճակը հէ՛ք նէնիպին...»:

Յայնժամ աղուոր Տիլարան խոշոր աչքերը յառած
Տըզուն վըրայ հօբարին, հաղորդութեամբ յանկարծուտ՝
Սիրովն անոր դիցաշնորհ... (Ո՛վ մահաւէտ վարակում,
Կարելի է քոֆախտէն գերծիլ, սակայն չէ՛ հընար
Ատկից բուժուիլ լիովին... Եղերական ո՛վ հանգոյց,
Տիլարան
Թոյլ տըւաւ որ նըշանուին մէ՛կ համբոյրով շուրթ առ
շուրթ...

... Բաժնըւեցան երբ արդէն շօշափելի էր դարձեր
Սև խորհուրդը գիշերին՝ դաշտին վըրայ եւ գիւղին...:

Այդ գիշերէն վերջ խռիուն դարձաւ աղջիկը զըւարթ
Ու քիչ անգամ կը լըսէր իր հասցէին ուղղուած
Կշտամբանքներն ու կատակ:

Կովերն կըքած ժամանակ

Յանախ կ'անցնէր երազի եւ չար հորքերը շատկուլ՝
Կը քամէին յետին շիթն իրենց մօրը ըստինքին...
Շատ անգամ ալ կաթն աղի կ'ըլլար գաղտնի արցունքով:
— Ո՛վ լաց հրավառ, որ սրտին դըժոխքին վրայ կը քափէ
Միանգամայն եղ քէ ջուր...

«Ես քուկը՛դ եմ, ո՛վ նէնիպ,
Կամ մահուանը, եթէ հայրս ընդդիմանայ պըսակիս...»

Այդ գիշերէն վերջ նէնիպ դարձաւ տըղայ մըւազի,
Որ կը նստէր շըֆաւէտ ուռիներուն տակ հեռու,

Սիրան իր լալաւ, երգելու սագին վերայ մըտերիմ... :
 Երիտասարդ, պատանի բոլոր տրդաք գիւղին,
 Որոնց կուրծքերն էին փակ եւ շրթները կըղպւած,
 Կը նստէին ծալպատիկ բոլարտիքը 'Նէնիպին.
 Եւ խորունկէն արիւնոզ ձայնով անկէ կ'ուզէին
 Սիրոյ երգ մը գովական ...

'Նէնիպ' աշուղ նորընծայ՝
 Խոր հառաչ մը կը փակէր իր հոգիին խորոյնէն,
 Ու ձեռք կ'առնէր սիրելի նրազարանը կախարդ՝
 Որուն քելերն երգեցիկ՝ կը փայփայէր նագով յոյժ,
 Ինչպէս սահանքը վիժուտ այն Աղջըկան մագերուն:
 Ու ձայնն իր գիւ, դաշնալուր կը հետեւէր նրազին:

Բարեկամներ, մի՛ հարցնէ՛ք վիճակըս,
 Հաւատացէ՛ք, ըրաւ Սէրը գիւ դարդուր.
 Օր ըստ օրէ կը բորբոքի կըրակըս,
 Հաւատացէ՛ք գիւ խենթ ըրաւ մէկ Աղուր:

Ուռի մէջքով, չինար նիւան հասակով,
 Զուխտակ ջուխտակ ապրջանգարդ դաստակով,
 Ականջներն ու մատերն ոսկի օղակով,
 Զիս խենթ ըրաւ քարմ ու դալար մէկ Աղուր:

Իր վարսերն են մուշկ յամպարի ծով բուրեան,
 Ծոցը հովիտ եւ ծիծերը՝ գոյգ նէյրան.
 'Նուռ այտերուն խալերովը աննրման՝
 Զիս գիւնովցուց փերի հուրի մէկ Զուր:

'Նէնիպ կ'ըսէ. — Ըգձեգ պահէ՛ Տէր Աստուած
 Փորձութենէն, յոյզէն Սիրոյ փըշամած...
 Ո՛չ քուն ունիմ եւ ո՛չ հանգիստ հանապազ,
 Զիս խենթ ըրաւ լոյս ու կուսան մէկ Սիրուր:

Սագը մէկդի կը բողուր:

Ա՛լ ամէն ոք իր հաշտոյն
 Լիառագաստ կը նստէր ջուրերուն վրայ երազին,
 Երգին հատնող, շնչասպառ արձագանգին օրօրով,
 Որ կը բզգար տակաւին ականջներուն մէջ հըրվարդ:
 Հիացումէ հիացում կը քերթախէր խումբն ամբողջ՝
 Հառաչելով ի խորոց, աւաչելով շուրթէ շուրթ,
 Հաղորդակից 'Նէնիպի յուզումներուն ընդերքի,
 Որոնք մասամբ պարպւած՝ սիրտը կ'ընեն քեքեցած,
 Բեռնին նրման արցունքին գոր կը քափես հեշտօրէն՝
 Սիրելի մը վըրան՝ պատանքին կամ հոգին մէջ:

Գարունին հետ ծիւ առնող սիրավէպը 'Նէնիպին՝
 Աշունին հետ հասունցաւ՝ ինչպէս խաղողն այգիին:

Ա՛լ գաղտնիք չէր ոչ մէկուն — ծերէն մինչեւ պատանի,
 Մամէն մինչեւ տասնամեայ աղջիկները խօսեցեալ —
 Թէ՛ գիւղին մէջ կ'երկնրէր անհունօրէն սխրապանծ
 Հովուերգութիւն մ'աներկորդ՝ ընդմէջ երկու սրտերու,
 Մեհեմեական ձիւնագեղ տատրակներու հանգունակ:
 Թէ՛ գեղեցիկ Տիւարան Նէնիլան աղփատ՝ կը սիրէր
 Խենթութիւնով մը անուտ, որուն դիւքանքն ու կըրակ,
 Գիտեն միայն անոնք որ երակներուն մէջ իրենց
 Կարմիրն ունին կակաչի եւ բիբերնուն կը վառի
 Միամտութիւնն ըսպիտակ՝ քեռիկներով ըսպիտակ...:

Կալերէն վերջ ծիրանուած երանգներով իրապաշտ,
 Եղած չեղած, սուտ իրաւ մասնիկներովը յետին՝
 Աղջկան հայրն ալ իմացաւ ի՛նչ որ *սէսթան* էր գիւղին:
 Կարմըրեցաւ ամօքէն մինչեւ ծայրը մագերուն,
 Բարկութենէն կասկապուտ եւ դողդոջուն՝ պայթեցաւ,
 Ինչպէս շանքը ծոցին մէջ քըխազալար ամպերուն:
 «Այդ լակոտը ո՞վ է որ ընտրեմ ինձի փեսացու...»:
 Ապա, հատիկ առ հատիկ, նըման սատափ համրիչի,
 Իր բերանէն պոռթկացին հայհոյանքներն ինքնաբուխ,
 Վաւերօրէն կընքւած սատանայէն, դրժոխէն,
 Այնպէ՛ս փափուկ, բարբաբոս եւ այնքան քո՛ւրք,
 քարախուն...:

Երբ կալերէն լայնանիստ բուրգերն ոսկի ցորենին
 Կ'աւելցընեն լիութիւնն ամբարներուն հողաբուրձ,
 Երբ յարդերը պարկ առ պարկ կ'ելլեն նիւթ
 գրաստներուն,
 Գումերը տափ պահելու, դըմակներն ալ՝ գիրուկ յոյժ...
 Ու կալտեղեր հօտերու կ'ըլլան կայան: Երբ, պա՛հ մը,
 Աշխատանքը քրտնաբոյր կ'առնէ դադար, դաշտին մէջ,
 Հերկէն առաջ ձըմեռուն,

Հարսնատօներ կըսկըսին,
 Ուտիք քէ պահք օրերուն, գիշերներուն լոյս քէ մութ:
 Տալուլ-գուրնան կը զըռայ եւ պար-խաղեր կը ֆուկուին,
 Օղը վառօդ կը բուրէ ընկոյզներու շուփին տակ:
 Ամենօրինեալ խաղողը հարիւր բերնէ կ'օրհնելի:
 Այս օրերուն մանաւանդ, մանաւանդ այս օրերուն,
 Գիւղացիին սիրելի եւ մօտիկ մարդն աշուղն է,
 Որ ուսէն կախ շաւեր մը կամ *թամպուրա*, երգն ի շուրք,
 Խըրախնանքէ խըրախնանք կ'անցնի, կոկորդը օծուած՝
 Գինիներուն է՛ն հինով, է՛ն ազնիւով քըխաշիք:

Յուրտերուն հետ պոչ բռնող հարսնիկներուն մէջ բոլոր՝
 Պատուոյ տեղը կը տրուէր շընոքիալի երգիչին,
 Որ սրտին բոցը կուտար սագի վեցեակ քելերուն:
 Մատներուն տակ խօսելով, սիրերգելով, վիպելով,
 Անոնք առոյգ կ'ըլլային, այնչա՛փ առոյգ, վարակիչ,

Որ ամբողջը կը հրճուէր, կը խենթեմար ու կուլար ...
«Ջայնիդ մատաղ, դէ՛հ Նէնիպ, մատա՛ղ՝ սագիդ
քելերուն,

Լէյլա - Մէննունը երգէ՛ ...»:

Կ'ըսէր տըղայ մը կանաչ,
Որ կը խօսուէր քէ դրացի իր աղջըկան աչք ունի:
Նէնիպ սիրով կը պրկէր բութակները իր սագին,
Որ ջուրի պէս կարկաչուն, որ լոյսի պէս կարկաչուն,
Նախ կշռօրէն հեգասահ, յետոյ կ'անցնէր նետի պէս,
Նոր նոր վերքեր բանալով երամենքուն մէջ երկսեռ:
«Մուրազդ Աստուած տայ, Նէնի՛պ...»

ամէն կողմէ կը լըսուէր:

Շահին գանձերը չունին
Հոխուքիւնը Լէյլային.
Պարսիկ հարէմը չունի
Զոյգը հուրի Լէյլային:

Երբ որ կ'երթայ ակնադրիւր,
Անցքին վըրայ տըղաք բիւր,
Կը քափեն վարդ ու քափուր,
Իբրեւ օթոց Լէյլային:

Ապըրշում են իր մագեր,
Եղնիկինն են իր նագեր,
Եօթը աշուղ, եօթ սագեր
Քիչ են գովքին Լէյլային:

Զէ՛, չե՛՛ք ըսեր իր անուն,
Կ'ընէ շատերը անտուն,
Եղաւ Նէնիպը Մէննուն՝
Սիրոյն համար Լէյլային ...:

Սագը հագիւ կը կրթնէր քովի պատին եւ ահա՛
Աղջիկներու երամէն լաչակաւոր մէկ պառաւ
Իր ականջին կը հակէր փըսփըսուքով մըտերիմ:
Ու ծաղկատի հարսնետու մ'իսկոյն բերնին կ'երկարէր
Օղիի քաս մը լեցուն եւ կալիւնը ծըխուն:
Պէ՛տք էր ունայ մը նաշակել քատէն, կաքիլ մը գոնէ,
Եւ մէկ շրթունք ծըխափողն ամպել, ամպել՝ գէթ մէկ
հեղ:

Նէնիպ դարձեալ անվարան ձեռքը սագին կ'երկարէր:
Ապրի՛ս, ապրի՛ս, քա՛ջ տըղայ, հարիւր աղջիկ դուրպան
քեզ ...»:

Նախ՝ շըշուկ մը ականջէ ականջ. ապա լըռութիւն...
«Հարսնիք գացող աղջկան»ը Նէնիպ պիտի տաղերգէր:

Հարսնի՛ք կ'երթաս, եաղչի՛ աղջի գովական,
Հալադ հագած՝ կը վառիս ալ ու ալան,
Խայծ կը քափի խնձոր խնդուն այտերէդ՝
Ծուփ ծուփ ծամերդ ծափ ծափ հովին՝ ծաղկի նման,
Սիրակա՛ն...:

Քայլըդ կարծես կը կախաի,
Հանգոյն հովին հեշտ հարաւի:
Եղունգներուդ Հինտու հինայ աղուական,
Դէմքիդ ցաթոդ տասնօրեայ լոյս լուսընկան,
Կարապ վըզիդ՝ խալեր նախշ նախշ եւ ոսկի,
Զիւլիւֆդ կտրած ու ոլորած մահկի նման,
Սիրակա՛ն ...:

Նազով աղջի՛, հե՛ղ մընայիր,
Մազով աղջի՛, մե՛ղ մընայիր . . . :

Սէլվի մէջֆիդ ֆէօսթէֆ ֆէմէր պատուական,
Դաստակիդ՝ բուստ, մատիդ՝ գիւմրիւտ եւ ական,
Խա՛չ որ կ'արժես սուլքանին քազն ու մական,
Ծոցըդ ծաղկած հիւք ու հուրֆով նուռֆի նման,
Սիրակա՛ն . . . :

Քէլէ՛ աղջի, հա՛րս ըլլայիր,
Հէլէ՛ աղջի, եա՛րս ըլլայիր :

Գազտնապա՛հ է լուսընկան եւ աղբիւրը չը՛սեր քէ
Սիրող գոյգեր, իր ափը, ինչպէ՛ս կ'այրին ու կուլան . . . :
Մասքենիներ անտերեւ գիտեն ցաւը բաժանման,
Բայց դաւանան չեն երբեք գայն պատմելու անցորդին :
Գիշերուան մէջ, այգին դէմ, կ'ըլլան շրջմով կայծոռներ,
Որոնք աչքով կը տեսնեն պարմաններու բոցիրան՝
Իրարու գիրկ իյնալը, անէտնալն ու լռելը,
Սեւ օձերու հանգունակ, կուրցա՛ծ, մոռցա՛ծ ամէն բան :
Բայց ո՞վ այնքան իմաստուն պիտի ըլլայ որ ուզէ
Անոնց լեզուն հասկընալ, անոնց հեքեաքը լըսել . . . :

. . . Ու գիշեր մ'էր աշունի՛ համակ նըւագ, դաշնութիւն .
Կ'ըսես հովը հերարձակ աղջիկ մըն էր սըգաւոր .
Որ կը հեծէր լալաճայն՝ առջեւն ամէն խրճիթի,
Երբ ձրգեցին քնացող գիւղը Նէնիպ – Տիւարա .
Երթալ խորհուրդ ընելու, աղբիւրի՛ն մօտ, լուսնին տակ :

. . . Արշալոյսն իր մատներով կը վերցընէր վիժակը
Գիշերին սեւ՝ երբ անոնք վերադարձան դէպի գիւղ :
. . . Կը կարծէ՞ք որ մէկ վայրկեան տեսց այդ պահը
երկար . . .
Կը կարծէ՞ք որ կը յոգնին սիրող սրտերն սիրելէ . . . :

Յաջորդ առտուն, Նէնիպը՝ սազն անութիւն տակ՝ եկաւ
Խնդրել ձեռքը ազգական Տիւարային՝ իր հօրմէն : —

Պիւլպիւլ եղայ վարդի սէրէ,	Լօգմանն անգամ չըհասկըցաւ
Հօբա՛ր, ըլլա՛մ տունիդ գերին .	Իմ այս կեանքիս դարդերն ու ցաւ .
Սիրտս անգութ փուշ մը կ'արիւնէ,	Ո՛ւշ է արդէն դառն ապաշաւ,
Հօբա՛ր, ըլլա՛մ տունիդ գերին . . . :	Հօբա՛ր, ըլլա՛մ տունիդ գերին . . . :
Վիրաւոր եմ պիւլպիւլի պէս,	Նէնիպս՝ աշուղ սագ ու քառի,
Չեմ դիմանար այս վերքին ես,	Անտուն, անփուն կը քափառի,
Կը փամեմ սիրտըս աչքերէս,	Սիրոյս փոխան եօթը տարի,
Հօբա՛ր, ըլլա՛մ տունիդ գերին . . . :	Հօբա՛ր, ըլլա՛մ տունիդ գերին :

Քամի ծաղուկ մը լեղի, կրծնտելով տենդագին՝
 Վարի շուրթը եւ թուշը, եղունգները կրծելով,
 Աչքն իր գոցող թըխաշուֆ յօնքերն՝ ամպի պէս մըքին՝
 Պըռըստեց հայրն աննրման Տիւարային եւ գոռաց,
 Ինչպէս կատղած երկինքը շանթէն առաջ թնդածից, —
 «Երեք անգամ եօթ քրտակ արծաթ կ'ուզեմ իմ ձայնիս...
 Երեք ջուխտակ կըքան կով՝ երկուփէն չորս տարեկան,
 Երկու գոմէշ ֆակատնուն նուխաշածեւ պիտակներ,
 Զոյգ մը արաք զամբիկներ՝ իրենց ետեւ մտրուկներն,
 Եւ փորեքներն նոր յըղի, որոնց անձնիւր ոտքն արժէ
 Արծաթի տասը քրտակ... Ոսկեջրբուած մէկ գօտի,
 Հագար մըսգալ ծանրութեամբ, շինուած զրտուած
 արծաթէ...

Սըրմայաքել մէկ գլխարկ եւ եօթը ձեռք ծաղկեկար,
 Եօթգոյն դիպակ հանդերձանք՝ եկած շամէն յատկապէս,
 Մէկ գոյգ *թէփիզ* ու ֆակտի զարդոսկիներն յարակից՝
 Կը կազմեն գինն աղջկանս Սուրբ Պրսակին ...»:

Հէֆ Նէնիալ

Դարձեալ գըրկեց սիրական նըւագարանն ու սիրտն իր,
 Վստահելով կոկորդին եւ մատներուն, ձրգեց ձայն:

Քի՛չ ուզեցիր ինձմէ, Հօթա՛ր,
 Հուրիս կ'արժէ տասը հագար.
 Կեանքը քիչ է իրեն համար,
 Սիրականըս կ'արժէ աշխարհ...:

Բագուկներըս մաշին երկար,
 Կրփի ֆամակս, ըլլայ կամար,
 Եօթը տարուան փրտս ու վաստակ
 Ետ կը դառնայ Անոր համար:

Առնեմ ցուպը դարիպութեան,
 Երբեք ամ ալլեւս օտար աշխարհ,
 Գլուխըս քիչ է սիրոյս փոխան,
 Զի ան կ'արժէ հարիւր հագար...:

Եթէ Նէնիալը ողջ մընայ,
 Յուսամ ուխտըս կ'ըլլայ կատար,
 Երբեք ամ շրջիմ դաշտ ու կատար,
 Քիչ է անոր սիրոյն համար...:

Ո՛չ խըրատներն ու ո՛չ ալ արցունքները ծեր իր մօր,
 Ետ կեցընել կըցան գինք իր ֆամբայէն պանդուխտի...:
 Բարեկամներն իմ մօտիկ աղաչեցին ոք չերթայ
 Օտար երկիր: «Տիւարան կը փախցընենք գիշերով,
 Կամ ցերեկի լոյս աչքով, աղբիւր գացած ժամանակ,
 Եթէ նոյն իսկ հարկ ըլլայ իր առագաստը օծել
 Դժնէ գոյնով արիւնի, — Ղարիպութիւն մի՛ երթար...»
 Բայց գըրեթէ չըլըսեց Նէնիալ զանոնք: Երեք հեղ
 Համբուրելէ վերջ հողն իր հայրենիքին՝ սազն առաւ:

Կ'երթամ, ընկեր, բարեկամներ,
 Հէլալ ըրէ՛ք, գուցէ չըգամ.
 Զեզ հետ կերածս աղ ու հացեր
 Հէլալ ըրէ՛ք, գուցէ չը գամ...:

Կ'երթամ հեռու՝ հոգիս խըռով,
 Թոքըս շամփուրն անցած խըռով.
 Դուռ դըրացի մընաք բարով,
 Հէլալ ըրէ՛ք, գուցէ չըգամ...:

Ձեր կարօտով սիրտս է պալար,
Հոսէ՛ աղբիւր, գիւղիւ, գալար:
Կանա՛չ մընա՛ք արտեր դալար,
Հէլալ ըրէ՛ք, գուցէ չըգամ...:

Նէնիալ կ'ըսէ — Ազօրեցէ՛ք
Դարձին համար պանդուխտիս հէ՛ք...
Բաղդին նանկը չեղած բեկբեկ,
Հէլալ ըրէ՛ք, գուցէ չըգամ...:

Անցան եօթը տարիներ, եօթն օրուան պէս ծանրաշուփ:
Գիւղը տօնեց տասնըչորս տօներ առանց Նէնիալի,
Որ յաջորդ մը չունեցաւ իբրեւ սիրող եւ երգիչ:
Գիւղն ապերախտ չէ՛ յանախ, բայց ժամանակն ու
մարդեր

Դաւ կը բանին սարդի պէս բացակայի հետքերուն
Եւ մոռացումը շուտով իր կընիքը կը դընէ
— Ո՛վ ալ ըլլայ — անոր հեգ յիշատակին քրքռայոյց:
Անցան եօթը տարիներ...:

Նէնիալ բաղդէն սիրուեցաւ,
Ինչպէս տըղան հեփեաքի, որ խօսքիդ հետ կը մեծնայ:
Եւ օր մըն ալ, ո՛վ անիւ քակատագրին անքափանց —
Երագի պէս ինքզինքը գըտաւ եղած մեծ հարուստ,
Ինչպէս ձիւնի հիւսն հսկայ, որ գագաթին վրայ լերան՝
Մէկ մանրիկն էր միմիայն ըստորոտի զանգուածին:

Թամբեց իր սիրտն այս անգամ նամբուն համար Սիւլայի:

Եղան օրերը շաբաթ, շաբաթները ամիսներ,
Այնպէ՛ս արագ՝ ինչպէս երբ ծառուղիին վրայ լայն՝
Մէկ շուփէն միւսը կ'անցնիս եւ կը յանգիս ծովափին:

Նէնիալ առտու մը հասաւ ծընընդավայր իր գիւղը,
Եւ մըտաւ իր պարտէզին ցանկապատէն խաբխըլած՝
Ու հոն ծաղկած վարդերու քըփիկներուն տակ գըտաւ
Կարօտակէզ սիրածն իր՝ հասուն աղջիկ գեղանոյշ,
Հասակագեղ սիրարփի, լո՛յս, մարգարիտ ու շուշան,
Որ կը ժպտէր վարդերուն մէջ փոխուած ինքն ալ վարդի,
Հըպումովը դիւքահերաշ առասպելի եղէգին...:
Սուրբ պահած յուշն իր պանդուխտ բացակային...

Միայն թէ,

Միայն թէ, Տէ՛ր, այնպէ՛ս կոյս երբ հողն այս
եւ ձրգեցի՝

Իրեն համար... Միա՛յն թէ...

Ա՛յն՝ իմ մահըս պիտ' ըլլար...»

Եւ ոստումով մը աշխոյժ՝ ելաւ նիւսը նըժոյգին,
Որ առտուան քարմ օդին դէմ պինչերը բացած հեշտ՝
Վըրընջելով, կայտոելով՝ մտրուկի պէս երկամեայ,
Բռնեց նամբան գիւղակին՝ ա՛լ այնքա՛ն մօտ,
այնպէ՛ս մօտ...:

Ուրախ ամբոխ մը երկսեռ՝ լաներ բոկոտն ու կիներ՝
Խրաֆանչիւրն իր առջեւ հատիկ մ'առած խառուտիկ՝

Ոչխարներու, այծերու եւ բառաշուն կովերու,
 Բռնած կ'ըլլայ, ա'յդ պահուն, նեղ արահետը գիւղին,
 Որուն եզերքը ծաղկած մասրենիներ կ'անտառուին,
 Ըսպառնալով շատ տեղեր գոցել անցքը օձիւով:
 Նեճիպ յիշեց — որպէս թէ երէկ ըլլար — անցեալն իր,
 Ծիծաղավառ եւ անհոգ մանկութենէն միգասփոյ՝
 Մինչեւ բացումն երջանիկ սարսուռներու անդռին:
 Յետոյ աղուոր Տիւարան ու բաժանումը վերջին:
 Եւ երազը գիշերուան, որուն համը մեղրագին՝
 Քիւմքին վըրայ դեռ կը գգար՝ գերդ տարփանք մը
 Գաշակուած:
 Նեճիպ՝ պապակ ու կարօտ՝ ինչպէս գըլուխն աղբիւրին,
 Ուզեց պաշէ՛լ Տիւարան երկրորդ անգամ...
 Երկնցա՛ւ...:

ԵՐԱԶԸ ՀԱՏԱԻ ՄՈՒԹԻՆ ՀԵՏ

Ո՛վ խաբկանքը երագին՝ մինչեւ մըրուրը շափար...:

Լուսինն արդէն՝ ըսպունգի պինդ հարուածով մը կարծես՝
 Իր «իհի» սրբուած էր լուրք տալտակէն երկընթին:
 Եւ արփին լոկ, լոկ արփին՝ ճրգած մագերն ապըրշում՝
 Ոստիկներուն ընդմէջէն ցնցուղուելով մաղ առ մաղ՝
 Վարդերն ինչպէս Արսուգի կորագրեաց ծովափին՝
 Օրօր ու ծոյլ, նազ ու տուգ՝ զինք գրկելու կ'իջնէր վար:

Այդ գրկումը կապար է, ըսպաննիչ է օձի պէս...
 Ամէն շառայլ իր բերնին ունի ասեղ խուրձ առ խուրձ...:

Զով չուրովը առուակին, լըացուեցաւ. աղօթեց՝
 Թողնուններու համերգին հետ բիրաճայն եւ աշխոյժ:
 Ու սրտէն, խո՛ր մըրմնջեց. «Ա՛խ, գտնէի Տիւարան
 Աչքն արցունքէ ալքուած, հիւծած՝ կուրծքն իր վշտերէ.
 Եօքը տարի սեւ հագած՝ վերադարձիս ըսպասուն,
 Զին խրտչեցաւ յեղակարծ...»

Նեճիպ տեսաւ կիսասփոյ,
 Տժգոյն կին մը ...

Ու աննչցա՛ւ... Տիւարան էր տեսլանոյ՝
 Որուն համար դարձաւ ինք հայրենիքը վերըստին...:
 Լացը սեղմեց կոկորդն իր, երզը սեղմեց իր հոգին...:
 Կտրեց ոստ մը մօտակայ մասրենիէն իբրեւ սազ,
 Եւ յորդաբուխ բացուեցաւ իր փակ լեզուն սա տաղով:—

Եօք տարի վերջ ետ կը դառնաս հայրենիք,
 Դեռ աղջի՞կ ես թէ հարս եղար, Տիւարա՛ւ.
 Սագրս եղաւ մասրենիի մէկ ոստիկ,
 Դեռ աղջի՞կ ես, թէ հարս եղար, Տիւարա՛ւ...:

Խօսէ՛ Ազու՛ր, բացուի լեզուդ սոխակի,
Ըսէ՛, չորացա՞ւ ծաղկանոցը մեր բակի,
Ուռենին դեռ ակին վրայ կը հակի՞.
Դեռ աղջիկ ես, քէ հարս եղար, Տիւարա՛....:

Ըսէ՛, գիւղին ծերերն ամբողջ ի՞նչ եղան,
Պարմանները՝ համակ կտրին ու գովան՝
Հարսանեկան տօներու մէջ կը շողա՞ն,
Դեռ աղջիկ ես, քէ հարս եղար, Տիւարա՛....:

Ես Նէնիայն եմ՝ հաւատարիմ իմ ուխտիս՝
Հեռու երկրէ՛ բերեր եմ քեզ ակ, յասպիս,
Սիրտս ու սազըս քեզի ընծայ՝ կ'ընդունի՞ս.
Դեռ աղջիկ ես, քէ հարս եղար, Տիւարա՛....:

Հիագարհուր Տիւարան եղաւ արձան մը քարէ.
Անոր նըման անխօսուկ, աչքերն առանց տամկութեան:
Ու երգէն վերջ մընաց հո՛ն, երկա՛ր, երկա՛ր ժամանակ,
Մինչեւ որ ձիգ ըստուերը հայրենադարձ Նէնիային՝
Աղեղնաձեւ, մաքրափայլ պարանոցով նըժոյգին
Թառած կատարն աշտանակ՝ անհետացաւ մահադէմ....:

Նէնիայ հասաւ հայրենի տունին առջեւ աւերակ,
Որուն դռներն էին փակ՝ կոյր աչքերու կռպին պէս:
Ու բակին մէջ ամայի՝ ո՛չ ծաղիկ կար, ոչ ալ տունկ.
Վարդենիի ծիլ մ'անգամ չէր մընացեր, որ իրեն
Պատմէր հին հին օրերու քաղցրութենէն անանցիկ....:
Նէնիայ իջաւ նըժոյգէն.—

Որքա՛ն, որքա՛ն խոնջած էր...
Եօթը տարուան պանդուխտի յոգնութիւնը ուսերուն
Հիմա, հիմա՛ ըզզաց լոկ... —

Գիտցա՛ւ քէ ինք կենդանի
Մըսակոյտ մ'էր լոկ հիմա՛, որմէ սիրտը կը պակսէր....:

Մեծ հեծփարին տըւաւ իր ողնասիւնը ջարդուած:
Եւ ըզզաց որ ներսիդին անծայր գետ մը կը յորդէր,
Զինք լսեղծելու չափ ուժգին, ե՛ւ կատաղի, ե՛ւ փրփրոտ:
Եւ ըզզաց որ կը փլլէր հասակն ամբողջ՝ հիմն ի վեր,
Մըրրիկին տակ գետնամած, արմատախիլ գերդ սօսի...
Եւ ըզզաց որ չէր ըզզար, մեռած սըրտի մը նըման....:

Դուռ—դըրացի հապըշտապ հաւաքութեան խումբ առ
խումբ,
Բոլորտիքը Նէնիային՝ հարցումներու տարափով:
Հին օրերու ծանօթներ՝ զըւարթագին, տըխրամած,
Ամէն սեռէ, հասակէ:

Սագ մը խնդրեց անոնցմէ
Մեր գիւղակին նորադարձ, սիրանըւէր երգիչը:

Բարեկամնե՛ր, դըրացիներ երջանիկ,
 Ինչո՞ւ մօքըս տունը փակ է, այս առտու.
 Թառամեր է ծաղկանոցըս խատուտիկ,
 Ինչո՞ւ փակ է պիւլպիւլին կտո՛ւցը աղու...

Դուր յանկարծ բացուեցաւ. ծաղկանոցին մէջ թօշնած՝
 Գողտրիկ գոյներ ծաղկեցան: Եւ պիւլպիւլ մը սիրերգու՝
 Վարդենիին կատարէն՝ տաղ մը սկսաւ գեղգեղել...

Ո՞ւր է մայրըս՝ արծաթովը մագերուն,
 Որ կ'ունկնդրէր իր ջահրակի խագերուն,
 Չընայելով դարպասներուն, նագերուն,
 Ծունկին քնուող բարի կատուին իր սեւուկ...

Տունն ըստացաւ ոգեւոր մթնոլորտ մը. լսուեցաւ
 Ներսէն երգը ջահրակին՝ նոյս եւ առոյգ շեշտերով.
 Եւ մըլաւիւնը կատուին՝ ուռած, մաքուր կոնակով...

Ո՞ւր են արդեօք սրտակիցներս հընօրեայ,
 Ո՞ւր կոյսերը գիւղին՝ մատնե՛րը հինայ,
 Հարսանեկան հանդէսները ո՞ւր հիմա,
 Ինչո՞ւ սազըս չի նըւագեր այս առտու...:

Երեքտասան նոր մարդեր՝ ամէնքը ժիր ու կտրին՝
 Մէջքերնին պինդ՝ պարսկական գօտիներով երփնաւտ,
 — Ուր կը շողան կոթերը դաշոյններուն երկսայրի —
 Եկայն իսկոյն եւ այդքան մը ազգիկներ շարուեցան՝
 Ժպտով, վառով հարսնիքի. ու սազ մը, որ փորուած էր
 Թըքենիի մը բունէն, եկաւ ափին մէջ իյնալ:

Ես Նէնիպն եմ՝ վառք ու նուխայ իմ խըլայ,
 Ո՞ւր է հօքարս՝ ապան ու ծոպը սըրմա,
 Կը վախճամ որ հարս եղած է Տիւարա,
 Ինչո՞ւ ինձի չըխօսեցաւ այս առտու...:

...Անձրեւի պէս, սըրսըփո՛ւն, իջաւ մըռայլ մը վերէն.
 Եւ աչքերուն մութն այնքան, այնքա՛ն եղաւ քափանցիկ,
 Որ հեշտ էր հոն ընթեռնուլ յոյզն ու խըռովէն ամենուն:

Վարդերն իսկոյն թռամեցան՝ ծաղկած էին ինչպէս որ.
 Ու սոխակին մարմինը՝ տակաւին տաք՝ մըխուեցաւ.
 Սուր փուշի մը նիզակին՝ գեղգեղանքը կըտուցին...
 Ու լալիւն մը տրտմահեւ՝ տունին մէջէն լըսուեցաւ...
 Ու ջահրակին ոստոստուն, զըւարթ երգը դադրեցաւ...
 Բարի կատուն փոխուեցաւ անասունի մը դաժան...
 Հարսնետրոնները բոլոր մէկէն սուգի սեւ հագան...
 Եւ ողբերգ մը սրտառուչ՝ վիներու հետ՝ քարձրացաւ...
 Ու սազն ինկաւ Նէնիպի ձեռքէն՝ փըշուր առ փըշուր...:

Ու Տիւարան փափկագեղ, համբուրելի Տիւարան
 ձերմակներու լուսահեղձ փոքրումին մէջ երեւցաւ,

Աղջիկնութեան օրերուն աղուրութեամբն աներկրորդ,
— Ինչպէս պարիկ մը շրճեղ՝ բեմին վրայ դիւրահրաշ —
Ու ժպտեցա՛ւ բոլորին՝ շուրթը բոսոր գինիով,
Ու ժպտեցա՛ւ Նէնիային՝ շրթները վարդ սա երգով —

Ինձ խոստացաւ, պիտի գար, —
Բայց ո՞ւր մընաց, Աստուած իմ ... —
Երկնքին տակ եարն իր եար
Մոռցա՛ւ արդեօք, Աստուած իմ... —
Մոռցա՛ւ, հէ՛յ վախ, Աստուած իմ... —
Աչքերս համբայ՝ ես ի գո՛ւր
Ըսպատեցի լալով լուռ,
Ու դեռ չեկաւ մընաց ո՞ւր,
Ո՞ր քարին տակ, Աստուած իմ... —
Քարերուն տակ, Աստուած իմ... —

Յետոյ նայուածքը մեղոյշ՝ եղաւ խարոյկ մը բոցեղ:
Ու շրթները սարսուցին, պրկւեցան դողով սուր:
Ու ժպտեցաւ Նէնիային, անվերջ, անվերջ ու մաղմաղ:

Ղարիպութեան մէջ հեռու,
Ան սիրտ տըւաւ ուրիշին,
— Այդ ինձ պատմեց մէկն հերու —
Ճշմարիտ է, Աստուած իմ... —
Ճշմարիտ է, Աստուած իմ... —

Եւ այս տարի համբորդներ
Ըսին որ ան մեռած էր
Կուրծքի մը վրայ մեղսաբեռ,
Հատա՞ւ արդեօք, Աստուած իմ... —
Կը հաւատա՞մ, Աստուած իմ... —

Սակայն հոգիս, իմ հոգին
Զայն կը ցանկայ տակաւին,
Երբ ես կ'ըլլամ ուրիշին,
Ան՝ հոգիներ, Աստուած իմ... —
Ան՝ հոգիներ, Աստուած իմ... —

...Ո՛վ փաղցրութիւն խաբուսիկ՝ փակուող թելէ մը
անյայտ,
Ո՛վ ծորանքը շիթ առ շիթ՝ երանութեան ու վշտի,
Ո՛վ միութիւնն անծանօթ երազներու եւ իրի,
Որ կը բնակի մարդկային կաւ հոգւոյն մէջ բիւրապիղծ,
Եւ կը մընաք սրբասուրբ քաղանքին մէջ ձեր կոյսի...:

ՈՒՐ ՆԷՃԻՊ ՀԻՒԱՆԴ Է ՍԻՐՈՎ ԵՒ ՄԱՀՈՎ

Գտնուեցան հինաւուրց բարի կիներ դըրացի,
Որոնք գիտցան ըստփանք բերել փիչ՝ մը տունէն ներս,
Սրբելով հոծ ոստայններն անկիւններէն ու վանել

Մութը հսկող չղջիկներն ամեն: Շտկել հոգածու
 Չեռուրներով անկողին մը նեհիպի հանգստին...:
 Եղան սրտցաւ պատանեք, որոնք, մօր պէս, հսկեցին,
 Մինչեւ բացուիլը օրուան, մահնին վերեւ հիւանդին...
 Երգիչ դարձան երգեցին. նաքտար իրենց լեզուին տակ՝
 Գիտցան լուծել խորհուրդը հեքեաքներուն եւ սիրոյ:
 Անոնց խօսքէն աշնահար կրնար ծաղկիլ վարդենին,
 Կրնար ժպտիլ սիրելին հողին յանձնած սեւ այրին:
 Սակայն նեհիպ մընաց խուլ, մընաց համր կամովին:
 Դժգոհանքի, տրտունջի բառ մը չելաւ իր բերնէն:
 Բարկութեան գիծ մը երբեք չը վրդովեց իր երեսն.
 Երախտիքի ժպտ մ'իսկ լոյս չը տուաւ իր դէմքին...:
 (Ազնւագգի նըժոյգը, ախոռին մէջ, տրտմահար,
 Վըրընջեց մի'շտ ու մերժեց ամէն դարման ու զարի,
 Անասունի բընագողովն իր ըզգալով իր տիրոջ
 Դժբաղդութիւնն ահաւոր...)

Կամաց կամաց կը հալէր
 Երկարակուռ ամբուքեամբ կազմուածքը նեհիպին,
 Երևամբներու տակ խանդոտ, հոգածութեանց մէջ
 փափուկ:

Հէք Սիրողը գիտէր թէ եղբորէն կը հատնէր.
 Բայց չը գղջաց սիրելուն համար անսիրտ Տիւարան,
 Որ կ'ուշանար գալ իր մօտ՝ զարնան մարգրիտ շիթերով
 Անճրեւի մը օրհնութեան նըման:

«Կարօտ ու լըփում»
 Լըմըննալ տակն երդիքի մ'աւերակ, — գիրս ա՞յս է,
 Տէ՛ր...»
 Մըրմընջեց լոկ մէկ անգամ, երբ մինակ էր տունին մէջ:

Աչքերն անքարք սեւեռած գերաններուն՝ ծուխէ սեւ՝
 Երկար պահեր կը մընար խաղաղութեան մէջ հանդարտ
 Երագի մը ալիքին... — Օ՛ր, ո՞վ գիտէ, ո՞վ գիտէ
 Սրտի նամբան, որ կ'ուրի բարձունքն ի վեր ամեհի,
 Եւ կը սուգի խենթօրէն գիշերամութ վիհերուն...
 Նոյն իսկ, ըսէ՛ք, ո՞վ կրնայ մըտածումով հետեւիլ
 Սրտի նետին, որ գիտէ անջրպետներն անծանօթ՝
 Ակնքարքի մէջ կտրել եւ որ արգելք չի նանչնար:
 Լեզուն կ'եղծէ՝ նըկըրտի եթէ պատմել երազն այդ.
 Կը կարկամի գըրիչը վըսեմութիւնն այդ գրելու... —
 Լոկ աչքերը հոգիին՝ տարաշխարհիկ հաշիշն այդ
 Գիտեն խըմել ումայ առ ումայ, անբջանուրք հմտու-
 քեամբ:

Նեհիպին հետ ըմպեցէ՛ք, ըմբռնեցէ՛ք յարաշիթ
 Գեղեցկութիւնն այս տրտում, աղւորութիւնն այս
 օրհաս.
 Աստուածային փաղցրութիւնն այս տեսիլին,

ն՛վ դուք որ

Գայրիք առանց կրթակի, մորենույն պէս Մովսէսի,
Որ կը սիրէք մեհուքիւնն իրկուններուն տակ շիկնող,
Որ կեանքի մէջ երէկուան կարօտն ունիք մշտաբժարձ,
Եւ զղջումը՝ վաղամեռ, խընկածադիկ Սէրերու...:
Սիրտն աշուղին քող ըլլայ ձեր ըմպանակը ոսկի,
Ուրկէ, վա՛ղը, պիտի գան արքեմալու ուրիշներ,
Ո՛վ դո՛ւք, եղբա՛յր հոգիներ, Տառապանքի ծիծէն կախ:

Նէնիպին սիրտն ըլլայ քող ձեզի՝ եղջիւր գինեվառ,
Ուրտեղ ծըլաւ Սէրն անբիծ՝ կոյս շուշանին պէս հովտի,
Որ ըրաւ զինք կամաւոր տարագրեաց արագիւ —
Խրաֆանչիւր փետուրը կարօտագիր մէկ եղէգ,
Խրաֆանչիւր խազն երգին՝ մեղրիկ քոյն մէ՛կ

ֆերբուածի:

Օ՛ր գինովցէ՛ք, ո՛վ դուք որ սիրտ ունեցաք բանտրւած՝
Նայումաժին մէջ մէկ կընոջ, Նէնիպին գիրգ սրտովը,
Որ միս եղած Սուրբ Վիշտն է, մաքրող հոգին կիրքերէ,
Մարդը տանող վերերը գաղափարի սանդուխին, —
Որ մեռնելէ առաջ դուք գիտնաք հաւոյքը Մահուան...:

Քանի որ է ծանրացաւ դրութիւնը Նէնիպին:
Ու փափաքն է — որ բացաւ կուղպ ծընօտը եւ լեզուն, —
Հեղ մը տեսնել Տիլարան՝ մարմնառումն իր Պաշտանքին:

Ու շատ դառն է Տիլարան՝ հսկումներէն ու լացէն,
Երբ պարուրուած հաստ ֆողով հիւանդտեսի եկաւ ան:—
Սնարին վերեւ Նէնիպին լուռ ու դառն է Տիլարան...:

Նէնիպ լուռ է եւ տրտում. — Լո՛ւռ է ան, դէմն իր աղւոր
Հեռաւորին, որուն սէրն եօթը տարի իր լեզուն
Պիւլպիւլ դարձուց ֆաղցրերգու, որուն համար եօթ տարի
Տենչա՛ց, լացա՛ւ...: —

Կը խօսուի՞ երբ սրտերը կը խօսին,
Երբ հոգիներն կ'ունկնդրեն ձայներն իրենց սեպհական,
Որ կը ֆակուին դաշնօրէն՝ համանըւագ մը իբրեւ:
Պէ՛տք է սուգիլ Անցեալի ծովերուն մէջը կապոյտ,
Ուր կը նաւէ կենսառոյժ Պատանութիւնը մերին,
Առագաստն իր լայն բացած մրրիկներու սիրական,
Առանց նանչնալ ուզելու ներմակ վաղը դաւադիր...:

Լա՛ւ է այսպէս. — աւելի՛ եւ աւելի նոյնանալ
Իգութեան հետ երազին, ապրիլ երէկը անդարձ,
Ուր քեւ առին բովանդակ խենթութիւնները մերին,
Որոնց անուշ ծանրութեան տակ կը կըփնք աւէն օր,
Մինչեւ որ գայ ցցուիլ սեւ գիտակցութիւնը մեր դէմ
Գերեզմանին հողաբոյր գորշ ծաղիկները ձեռքին...:

Լա՛ւ է մընալ այսպէս լուռ, արձաններու վեհութեամբ .
 Ու չըփորձել պղծումը աստուածային այս մաքուր
 Ներուժ պահին՝ խառնելով ռամկութիւն մը որեւէ :
 Բայց չէ՞ որ երգը խօսուն լըռութիւնն է յիրաւի... —
 Ու կոկորդը Նէնիպին չունի կաթուածն իր մարմնին :

Խօսէ՛ Հոգեակ, բա՛ց շրթունքներդ աղու . —
 Նէնիպ շուրթիդ մատաղ, ինչո՞ւ չես խօսիր...
 Քեզի համար դարձայ, ինչո՞ւ կը լըռես, —
 Նէնիպ քեզի մատաղ, ինչո՞ւ չես խօսիր... :

Տրտում ու լուռ Տիւարան՝ ի՛նչ աղուր է սուգի սեւ
 Ըզգեստներուն մէջ այսպէ՛ս... Աչքերուն մէջ կը փայլի
 Երբ մարգարիտն արցունքի՛ ի՛նչ աղուր է Տիւարան...
 Հէ՛ք Աշուղը տարագիր՝ քանի՛ քանի՛ անգամներ
 Իր կոպերը հեշտագին ու քաղցրօրէն է փակեր
 Հոն բռնելու ի խնդիր փափկութիւնն այս տեսիլին...

Քեզի համար նըւագաւոր լան եղայ,
 Ու ման եկայ քաղքէ՛ քաղաք, գեղէ՛ գեղ,
 Քու կարօտը տարի ինձ հետ ամէն տեղ, —
 Նէնիպ քեզի մատաղ, ինչո՞ւ չես խօսիր...

Հոսիլ առին՝ գոյգ ակունք՝ Տիւարային գոյգ աչքեր,
 Լայն ըստուերին տակ երկար քարքիչներուն իրենց սեւ .
 Կւ աւելի, աւելի՛ գեղեցկացաւ Տիւարան,
 Վերացումի անբերքիք տրտում ու լուռ այդ պահուն... :

Քու սէրդ եղաւ ներշնչումը հէ՛ք հոգւոյս ,
 Քու սէրդ եղաւ վերադարձի ոյժս ու յոյս,
 Թէ քեզ մոռցայ՝ թող ուրանամ աչքիս լոյս, —
 Նէնիպ քեզի մատաղ, ինչո՞ւ չես խօսիր... :

Ապաշաւի դեռ եկան հեկեկանքներ, ջուրի պէս,
 Թափիլ իր սեւ աչքերէն, խեղդել հագագն իր յորդուն .
 Բայց չը կրցաւ բառ մ'անգամ արտաբերել Տիւարան... :

Ես Նէնիպն եմ, Նէնի՛պ՝ արին արիւնէդ,
 Պաղտատ, Դըմըշկ չընայեցան ինձի խէք,
 Բաղդըս սեւցաւ ու լըռեց, դո՛ւն խօսէ գէք,
 Նէնիպ քեզի՛ դուրպան, ինչո՞ւ չես խօսիր... :

Զըխօսեցաւ Տիւարան : Սրբեց կամաց մշտահոս
 Աչուրները : — Մահուան չափ, մահուան պէս է Տիւարան :

Նէնիպ ծոցէն դուրս հանեց մագաղաթի մէկ փաթոյք
 Եւ աղերսեց. «Սիրակա՛ն, ահա՛ կեանքն որ ապրեցայ
 Ղարիպութեան մէջ եօթը տարի՝ քեզմէ հեռակայ...
 Ու միասին ա՛յն ինչ որ ամենակալ Տէր Աստուած՝

Երջանկութեան համար մեր՝ նըստտիս էր շընորհած...
Գիտե՛մ, երկար չը կրնամ պիտի ապրիլ: Մահէս վերջ
Բանալ կուտաս փաթոյթն այս, որուն վերջին էջին մէջ՝
Մուրէ գըտուած մեղանով՝ վերջին փափաքս եմ գըրեր»:

Սակայն Նէնիպ չը կրցաւ շարունակել. — Դժո՛ւար է
Մահուան կուրծք տալ աւերակ այս խեցիով, որուն մէջ
Երբ հոգին է քոչուն մը՝ անյուսօրէն վիրաւոր...
Տիկարային տենդավառ փական շրթներն իր շուրթին,
Որով ուզէր իբրը քէ կեանքի կանչել վերջաւոր՝
Հոգեվարքի սեմն հասած իր սիրականն երբեմնի...:
Հոսեց աւիշն անխօսուկ, կեանքի աւիշն յորդափամ,
Որուն յուռութքը գիտեն միմիայն հին սիրողներ...:
Նէնիպ նորէն ըսկըսաւ շնչել. — Իր սագը խնդրեց. —

Դեռ արցունքի ատենը չէ՛, Սիրակա՛ն, —
Նէնիպ դուրպա՛ն լոյս արցունքիդ, մի՛ լար դուն.
Մի՛ արտասուեր, աչքերդ արցունք չը ճանչնան, —
Թող որ ես լամ, հօքարաղջիկ, մի՛ լար դուն...:

Երեսներդ սրբէ շիթերն արցունքին, —
Նէնիպ հայրա՛ն սեւ աչքերուդ, մի՛ լար դուն.
Զըւարթ եղի՛ր, մի՛ կենար դէմս տրտմազին, —
Թող որ ես լամ, հօքարաղջիկ, մի՛ լար դուն...:

Թարթիչներդ քող չըթրջին արցունքով, —
Նէնիպ հայրա՛ն քարթիչներուդ, մի՛ լար դուն.
Մնամ հիապիշ երկա՛ր անոնց շուքին քով, —
Թող որ ես լամ, հօքարաղջիկ, մի՛ լար դուն...:

Ափլորներուն կանչերուն հետ առաջին՝
Երբ այս գիշեր Նէնիպ մըտնէ մահուան քուն,
Սրտիդ ամբողջ, հոգւոյդ ամբողջ գանձն անգին՝
Գոհար գոհար քափէ՛ վըրաս, լա՛ց, լա՛ց դուն...:

Լըռեց Նէնիպ: Պարտասուն՝ տարածուեցաւ մահին մէջ:
Փակեց կոպերը յոգնած՝ ի՞նչ երագով, ո՞վ գիտէ...
Զըխօսեցաւ ա՛լ երբեք...: Ա՛լ չը քարթեց աչքն երբեք:
Իր ծունկերուն վըրայ գիրգ՝ գըլուխն առաւ Տիկարա,
Երագի մէջ կարծես քէ... — Երանութի՛ւն գերագոյն՝
Որ շատ անգամ կը տըրուի անկողնին մէջ օրհասի, —
Երբ ա՛լ միտքը կը սկսի մըքընշաղիլ գանկին մէջ, —
Սիրով, բոցով ճեններդ հոգիներուն կուտական...:

Դուռ դըրացի, գիւղն ամբողջ բոլորտիքն են Նէնիպին,
Որ ա՛լ հանդարտ ու լըռիկ, բարձերուն քիկն՝ է նստեր.
Ո՛չ ոք խօսքով կը խըզէ պատանքը խոր լըռութեան,
Ո՛չ ոք տեղէն կը շարժի խորախորհուրդ այս պահուն.
Երբ ճամբորդ մը կը մեկնի այս աշխարհէն անցաւոր:

Ամէնքը քաց աչքերով կը հետեւին անոր քոյլ
Շարժումներուն, որոնցմով իր փափաքը կ'ըսէ ան :
Ան չի կրնար խօսիլ ա'յլ : — Ինչո՞ւ խօսիլ . . . :

Ամէնքն ալ

կը մտածեն թէ իրենք եւս նոյն բաղդին ենթակայ՝
Պիտի չըւեն անպայման՝ սրբոյնի լի կարօտով՝
Անվերադարձ այս նամբով, կամովին թէ ակամայ . . .
Ու գոյումը սիրտէ սիրտ լուսակոհակ կը հոսի . . . : —
Աշխարհային իրերու համար կ'արժէ՞ ժպտիլ իսկ,
Քանի մարդն է խաղալիկ դառնահամ մէկ կատակի,
Եւ աստուածները բոլոր՝ վայրենօրէն անգուրք են . . . :
Էրարու վրայ խըռըւած կիներն ահա՛ կը տեսնեն . —
Օրհաս աշուղն իր ձեռքին տըւած ձեւը նըւագի
Լուռ կը չալէ, կը չալէ՛, ու շրթները կը շարժին . . .
Կարծես կ'երգէ ու սագով կը նըւագէ կարծես թէ
Քերթուած թէ վերք, բերկրա՞նք թէ դիրտ տրտում—
քեան, ո՞վ գիտէ . . . :

Զբօնացած տակաւին, չար լանուկներն, երկիւղով
Իրենց մօրը գոգնոցին տակ կը պահուին : — Անոնք ալ
Տարտամօրէն կ'ըմբռնեն մահուան դժնէ գաղափարն :
Կոյս աղջիկներ այգատի, անհամարձակ, ամօթխած,
— Որ բոկոտըն պգտիկներ էին օրով Նէնիպի,
Ու լոկ իրենց մայրերէն՝ բաղնիքին մէջ կամ արտին՝
Իմացեր են գովասանքն անոր սիրոյ խաղերուն, —
Իրենց մտքէն կը շինեն լուսափունջ մը ծաղկագեղ
Հակատին շուրջ Աշուղին սիրապատար, որ հիմա
Մեղրամուտէն դալկահար՝ խորշումածալ կը կըքի . . . :
Եւ տարեկից հինօրեայ եղբայրական ծանօթներ,

Որոնց հետ ան ծունկ ծունկի՝ հանոյքներ է ըմբռններ .
Գլուխն իրենց յամբօրօր կը տատանեն շա՛տ խոհուն :
Ու տրտում է Տիլարա՝ նստած քովիկը անոր՝
Բարձին ետեւ իբրեւ բարձ . . . :

Նէնիպ լոյսին կը նայի

Առանց երբեք քրքրելու քարթիչները, ուր կ'իջնէ
Ծանրութիւն մը՝ կամացուկ, արնին ցանոզ մէկ ձեռքէ :
Հետըզհետէ նայուածքը կը տարտամի, կ'ընդլայնի :
Տակաւ լոյսը կը պաղի բիբերուն մէջ, ուր կարծես
Կ'իյնայ շերտ մը լուսնակէն՝ վարագուրուած մէկ
ամպով :

Ձեռքերն տակաւ կը դադրին նըւագելու ու շուրթն իր՝
Դըմարութեամբ կը շարժի . . . :

Գլուխը կ'իյնայ . . .

— Բռնեցէ՛ք . . . :

Անմիջապէս կը բռնեն: Տիւարային կը կրթնի:

Վերջին նիգով մ'որ հեւքն է հոգեվարժին լըրացող՝
«Ճուհա՛ր... Ճուհա՛ր...» կը ձայնէ...

Գուրսէ՛ն՝ չարգո՛յժ ափորներ
Կանչերն իրենց առաջին կը ձգեն ահա՛ քառէ քառ...:

— Մե՛ծ է հաւատքն՝ իրա՛ւ որ՝ գիւղացիին եւ արդար...:

ՎԱՐՈՒԺՆԱԿ

ՓՇՐՈՒԱԾ ԸՆՏԻՐ ԱՆՕԹԸ (*)

Տարիներէ ի վեր գրեթէ երբեք ուրախ չեղող Եկեղեցին, համատարած սուգի մը տակ լուռ կը հեծէ, ողբացեալ Բարդէն Ս. Կաթողիկոսի կսկծալի մահուամբը: Միջերկրականի ծիծաղկոտ ու մշտակապոյտ մէկ ափին վրայ, Անթիլիասի աւաղուտքներուն մէջ քարձրացող անշուք ու պարզունակ Վհարանի մը մէկ անկիւնը, զինուորականի մը երկաթեայ պարզ մահճակալին մէջ, զինուորի մը կեանքը ապրող Հայրապետը փակեց իր աչքերը, չարաթ մը տեսող չարչարանքէ եւ հոգեկան կծկումներէ վերջ: Պարզ անկողնի մը վրայ մեռաւ, իր ամբողջ կեանքին մէջ պարզութիւնը միայն սիրող բայց Հայ Եկեղեցւոյ ամենէն արժէքաւոր սպասաւորներէն մին:

Կարելի չէ՝ երբեք խորհիլ ու քննել թէ ինչո՞ւ համար այսքան կանուխ բաժնուեցաւ մեր պատուական Հայրը, երբ դեռ նոր պիտի սկսէր հետապնդելու իր ծրագիրներուն ամենէն կարեւոր մասերը:

Մեր աչքերուն առջեւ օրերով հիւանդապին փնձակ մը անցուց, մեր աչքերուն առջեւ հոգեվարժի դաւարումներուն սրտովին տոկաց, մինչեւ որ իր զօրաւոր զգայարանները հետդհեւտէր զաղբեցան գործելէ, եւ աչքերը փակեց

մեր աչքերուն առջեւ, ու նոյն մեր աչքերուն առջեւ է որ իջուցուեցաւ սա քովնտի մատրան մէջ բացուած փոսը, եւ սակայն հակառակ բոլոր այս շօշափելի եւ իրարու յաջորդող դժպիսի տեսարաններուն, դժուար կը հաւատանք թէ Ան մեռաւ:

Նախախնամութեան տնօրինութեանց առջեւ խոնարհելով հանդերձ, չենք կրնար ըմբռնել թէ ինչո՞ւ համար այսպէս եղաւ, ու փշուեցաւ պատուական անօթ մը: Հողէ կամ ապակիէ անօթ մը կամ պարզ բաժակ մը, որուն ձեւին եւ բերած շնչին ծառայութեանը վարժուած ենք, երբ յանկարծ կը սահի մեր ձեռքերէն ու վար իյնալով կը փշրի, պահ մը ստամբ կը մնանք այդ փշրուած կտորներուն պարզած խղճալի տեսարանին առջեւ, կարծես մեծ վիշտէ մը զարնուած ըլլայինք: Ի՞նչ էր տրժէքը այդ ջախջախուած անօթին. բայց անոր յեղակարծ փշրումը վիշտ կը պատճառէր մեզի, վասնզի ան ընտանին էր մեր կեանքին, անոր վարժուել էինք, ու անոր այս ձեւով խորտակումը մեզի ցաւ կ'առթէր:

Հապա ի՞նչպէս չվշտազնիլ՝ յանկարծ մեր աչքերուն առջեւ փշրուած թանկագին անօթի մը վրայ, ոսկիով կաղապարուած եւ ազամանդէ դանակներով ճոխացուած անօթի մը վրայ, որ լեցուած էր աննման գիտութեամբ, անսահման բարութեամբ եւ անսահման շնորհքով ու նիրքով: Ահա ա՛յսպիսի փշրուած պատուական

*) Այս տողերը ամփոփումն են դամբանական այն փարոզին որ խօսուեցաւ Ս. Քառասնից եկեղեցւոյ մէջ, Օգոստոս 2ի կիրակին: